

KIESRAAD

BINNENHOF 19 - 'S-GRAVENHAGE - TEL. (070) 624881

Aan
de Minister van Binnenlandse Zaken

Uw brief van
25 juni 1973,
nr. B73/1366

Ons kenmerk
2842

's-Gravenhage, 11 april 1974.

Onderwerp
Uitoefening actief kiesrecht
door minderjarigen verblijvende
in inrichtingen voor kinder-
bescherming

Bij schrijven van 25 juni 1973, nr. B73/1366, deed U ons toekomen afschrift van een tot U gericht schrijven van de Staatssecretaris van Justitie betreffende de uitoefening van het stemrecht door in een inrichting geplaatste minderjarigen. Daarin wordt in verband met de verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd bij de wet van 30 augustus 1972 (Stb. 469) de vraag aan de orde gesteld, welke betekenis artikel B 4 der Kieswet (uitsluiting van de uitoefening van het kiesrecht van hen die op de dag der stemming rechtens van hun vrijheid zijn beroofd) heeft voor 18-jarigen en ouderen die op de dag der stemming zijn opgenomen in rijksinrichtingen voor kinderbescherming, bedoeld in Hoofdstuk V van de Beginselenwet voor de kinderbescherming (Stb. 403, 1961).

De Staatssecretaris verzocht U te willen bevorderen, dat de Kiesraad in deze zijn advies uitbrengt.

Wij hebben naar aanleiding daarvan met het Ministerie van Justitie overleg gepleegd en als uiteindelijk resultaat daarvan luidt het advies van de Kiesraad als volgt.

De Staatssecretaris stelt als zeker, dat die minderjarigen van 18 jaar en ouder, die op de dag der stemming ingevolge bepalingen in het Wetboek van Strafrecht of het Wetboek van Strafvordering in bedoelde rijksinrichtingen zijn geplaatst, als "rechtens van hun vrijheid beroofd" moeten worden beschouwd, en dus niet aan de stemming kunnen deelnemen.

Wij kunnen ons hiermede in het algemeen verenigen. Daaruit volgt, dat als rechtens van hun vrijheid beroofd moeten worden beschouwd zij die de straf van plaatsing in een tuchtschool

of arrest (artikel 77g Wetboek van Strafrecht) ondergaan. Opge-merkt wordt hierbij, dat de tenuitvoerlegging van arrest óók in een particuliere inrichting kan geschieden en alsdan hetzelfde moet gelden. Het bijzonder strafrecht voor minderjarigen kent verder als maatregel (artikel 77h Wetboek van Strafrecht) ter beschikkingstelling van de Regering; plaatsing in een inrichting voor buitengewone behandeling; onder toezichtstelling. De laatste maatregel (onder toezichtstelling) moet hier naar ons oordeel buiten beschouwing blijven. Zij leidt op zichzelf niet tot vrijheidsberoving en weliswaar kan de kinderrechter, op dezelfde voet als bij een civiel-rechterlijke ondertoezichtstelling, een straf-rechterlijk onder toezichtgestelde doen opnemen in een rijks- of particuliere inrichting, indien dat in het belang van de verzor-ging of opvoeding noodzakelijk is, maar - zoals hierna zal blijken - kan van een op die voet in een inrichting opgenomene moeilijk van vrijheidsberoving sprake zijn.

In het schrijven van de Staatssecretaris wordt niet met zoveel woorden gesproken over inverzekeringstelling en de voor-lopige hechtenis. Bij het kinderstrafvorderingsrecht (artikel 491 Wetboek van Strafvordering) is bepaald, dat voor het ondergaan daarvan kan worden aangewezen de woning van de ouders of de voogd van de verdachte of een andere daartoe geschikte plaats. Als zo-danig kunnen ook in aanmerking komen particuliere of rijksinrich-tingen voor kinderbescherming (vgl. de artikelen 6 en 16, Stb.1961, 403). Ingevolge artikel 491, tweede lid, Wetboek van Strafvorde-ring worden in het bevel zodanige bepalingen opgenomen als voor de juiste uitvoering daarvan en het behoorlijk toezicht op de minder-jarige nodig worden geoordeeld. De bepalingen zullen wel zodanig zijn, dat de betrokken minderjarige als van zijn vrijheid beroofd moet worden beschouwd.

De wetgever schijnt het ook zo te begrijpen, want hij spreekt in artikel 490 van een rechtens van zijn vrijheid beroofd zijn van de minderjarige, tot wie de ouders op dezelfde voet als de raads-man toegang hebben. Hetzelfde zal wel moeten gelden voor de op-neming tijdens een strafgeding in een rijks- of particulier obser-vatiehuis. Artikel 77kk Wetboek van Strafrecht maakt aftrek van straf wegens verblijf in een observatiehuis mogelijk.

Dat degenen, die ingevolge het vorenstaande als "rechtens van hun vrijheid beroofd" worden beschouwd, is daarmede te motive-ren, dat de inrichtingen, waarin de straf of maatregel wordt onder-gaan, een "gesloten" karakter dragen. Daarin kunnen echter ook anderen worden opgenomen, zulks met het oog op het feit, dat gezien hun persoonlijkheid, opneming in een inrichting met een "gesloten" karakter nodig is. Het schijnt voor de hand liggend, dat ook ten aanzien van dezen het "rechtens van de vrijheid beroofd zijn" wordt aangenomen. Zulks geldt dan - voor wat de rijksinrichtingen betreft - de tuchtscholen, de rijksinrichtingen voor opvoeding en de rijks-inrichtingen voor buitengewone behandeling. Voorzover overeen-komstige particuliere inrichtingen aanwezig zijn, geldt het ook voor deze.

Wat de overige gevallen van opneming in een inrichting voor kinderbescherming betreft, strekt de opneming in deze gevallen tot opvoeding, behandeling enz. Het komt ons voor, dat voor die ge-vallen kwalijk van "rechtens van de vrijheid beroofd zijn" kan worden gesproken. De grond voor plaatsing is in het algemeen ontstentenis of tekortschietsing van hen, die over de minderjarige

met de ouderlijke macht of voogdij zijn of waren bekleed. Het gaat dus om een gezinsvervangende taak. De vrijheid wordt slechts ingeperkt, voorzover die voor het deel van de opvoeding noodzakelijk is. De positie der inrichtingen is in beginsel dezelfde als die van de ouders. Weliswaar mogen, zoals de Staatssecretaris opmerkt, de minderjarigen de inrichting niet zonder speciale toestemming verlaten, maar dat is een voor de hand liggende maatregel van orde, welke in beginsel ook voor het gezin geldt. En de door de Staatssecretaris aangehaalde bepaling van artikel 161 van het Uitvoeringsbesluit kinderbescherming (Stb. 1964, 327) - welke bepaling ingevolge artikel 77 gelijkelijk voor de particuliere inrichting geldt - "dat gedurende het verblijf in de inrichting er voor wordt gewaakt, dat de minderjarigen zich niet aan het over hen gestelde toezicht onttrekken" - schijnt niet voldoende om de opgenomenen daarmede als "rechtens van hun vrijheid beroofd" te kwalificeren.

Resumerende zijn wij van oordeel, dat voor de in inrichtingen voor kinderbescherming opgenomenen als "rechtens van hun vrijheid beroofd" worden beschouwd zij, die ter uitvoering van een door de strafrechter opgelegde straf of maatregel zijn opgenomen en zij ten aanzien van wie tijdens een strafgeding in verzekeringstelling of voorlopige hechtenis wordt verordend dan wel plaatsing in een observatiehuis wordt voorzien. En voorts zij, die in een inrichting zijn opgenomen, welke in hoofdzaak bestemd is voor de uitvoering van de door de strafrechter opgelegde straf of maatregel.

Het schijnt dienstig aan het vorenstaande nog het volgende toe te voegen. Omdat de minderjarigen op de kiezerslijsten voorkomen op het domicilie van de ouders, zal het stemrecht door de minderjarigen in vele gevallen moeten worden uitgeoefend op een andere plaats dan waar de inrichting is gevestigd. Nu zal in het algemeen het uitoefenen van het stemrecht met het oog op de hiervoren aangehaalde bepalingen een zeker "geleide" behoeven, hetwelk, met name voorzover het stemrecht elders dan ter plaatse van de inrichting moet geschieden, bezwaren geeft. Dat is te voorkomen door betrokkenen dan stemrecht bij wege van volmacht te doen uitoefenen. Zulks geschiedt thans ook reeds krachtens ministeriële verordening bij de militairen. Een overeenkomstige voorziening schijnt voor de hierbedoelde categorieën wenselijk. Er zal dan vereist zijn, dat de bestuurders der inrichtingen tijdig zorgen, dat betrokkenen hun stemrecht op deze wijze kunnen uitoefenen.

Wij geven Uwe Excellentie in overweging het vorenstaande als advies van de Kiesraad aan de Staatssecretaris van Justitie te doen toekomen. Wil een voorziening nog vóór de a.s. gemeenteraadsverkiezingen mogelijk zijn, dan zal voor de afwikkeling van deze zaak spoed vereist zijn.

Namens de Kiesraad,

L. Donner, voorzitter

M. G., secretaris.